

Asia: VN/335/2019

Vesilain tarkistaminen; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lapin liiton lausunto vesilain tarkistamisesta

Lausuntopyyntö: Vesilain tarkistaminen; työryhmän mietintö

Hankkeen kuvaus

Oikeusministeriön asettama työryhmä esittää vesilain tarkistamista siten, että kalatalousvelvoite tai kalatalousmaksu voitaisiin jatkossa nykyistä helpommin liittää lainvoiman saaneeseen vesivoimalaitoksen lupaan, johon sellaista ei entuudestaan sisälly (nk. nollavelvoitelaitos). Hanke on osa toimenpidekokonaisuutta, jonka tarkoituksena on elvyttää kansallisia vaelluskalakantoja.

Nykyinen vesilaki sisältää säännökset vesitalouslupaan sisältyvän kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun sekä lupamääräysten muuttamisesta. Vesilain edellytykset, joiden nojalla lainvoiman saaneen vesitalousluvan määräyksiin voidaan jälkikäteen puuttua, ovat kuitenkin tiukat. Voimassa olevaa lainsäädäntöä on pidetty epätyydyttävänä erityisesti nollavelvoitelaitosten osalta, joihin kohdistuvien hankkeiden edistäminen on käytännössä osoittautunut hankalaksi ilman luvanhaltijan myötävaikutusta.

Uuden lupamääräyksen asettamista koskeva asia käsiteltäisiin vesilain mukaisena hakemusasiana. Jos hankkeesta vastaava ei hakisi lupamääräysten tarkistamista, voisi myös vesilain mukainen kalatalousviranomainen jättää tätä koskevan hakemuksen lupaviranomaiselle. Määräyksen sisällöstä päätettäessä olisi otettava huomioon kalakantojen elinolosuhteiden ja vaellusyhteyden turvaamisen ja palauttamisen mahdollisuudet vesistössä, muut vesistössä toteutettavat toimenpiteet ja laitoksen

merkitys energiahuollon kannalta. Luvan haltijalla olisi eräissä tilanteissa oikeus saada valtiolta korvausta, jos velvoitteesta aiheutuisi hyödyn olennaista vähentymistä tai velvoitteen täytäntöönpanosta aiheutuisi haltijan kannalta kohtuuttomana pidettäviä kustannuksia. Lisäksi lakiin esitetään lisättäväksi säännökset, jonka nojalla voitaisiin lunastaa energiahuollon näkökulmasta vähäisen merkityksen omaava vesivoimalaitos, jos vaelluskalakantojen elinolosuhteiden ja vaellusyhteyden turvaaminen sitä edellyttää.

Säätelyn soveltamisalaan kuuluvia laitoksia arvioidaan olevan yli 140 kappaletta. Näistä suurin osa on

nimellisteholtaan alle 5 MW suuruisia laitoksia. Pohjois-Suomen alueen kalatalousviranomaisen (Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) alueella arvioidaan sijaitsevan n. 19 % lain voimaantuloa seuraavien viiden vuoden aikana käynnistyvistä hankkeista.

Lappi-sopimus 2022-2025

Lapin liitto on Lappi-sopimuksella 2022-2025 sitoutunut toimimaan lohen ja muiden vaelluskalakantojen lisääntymisedellytysten turvaamiseksi maakunnan rakentamattomien ja rakennettujen vesistöjen osalta. Lapin liitto edistää rakennetuilla joilla vaellusyhteyksien avaamista mereltä kutualueille. Nykyisissä sekä potentiaalisissa vaelluskalavesistöissä on toteutettava ennallistavia ja elvyttäviä toimia elämän monipuolistamiseksi. Uhanalaista ja erittäin uhanalaista elämää on vaalittava erityisellä huolella. Huomionarvoista on, että saamelainen kulttuuri- ja kalastusperinne edellyttää puhtaita vesiä ja elinvoimaisia kalakantoja. Lapin liitto on Lappi-sopimuksella sitoutunut myös vihreän siirtymän tukemiseen. Vesivoiman tarjoaman säätövoiman merkitys korostuu entisestään vihreässä siirtymässä.

Lapin liiton viraston näkemys

Lapin liiton virasto näkee vesilakiin esitetyn muutoksen tarpeellisena vaelluskalakantojen turvaamiseksi. Uuden kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määräämisen tai voimalaitoksen lunastamisoikeuden myöntämisen kynnyksen tulisi asettaa kuitenkin niin selkeäksi, ettei uudistuva sääntely aiheuta lisää resurssitarpeita valtionhallinnolle. Energiahuollon merkitystä arvioitaessa edellä mainituissa oikeuksien, velvollisuuksien ja rajoitusten määrittämisessä tulee ottaa huomioon laitoksen tuottaman energian lisäksi sen uusiutuvan energian tueksi tarjoama säätövoima.

Peuraniemi Minttu
Lapin liitto

